

Frans Schouwenburg

Kennisnet

Contact: f.schouwenburg@kenict.nl

Taalonderwijs IS onderwijs in nieuwe media. De docent Nederlands als gids in de digitale wereld

1. Inleiding

Vroeger, lang voor het internet, was mijn grote passie brieven schrijven. Briefwisselingen had ik genoeg toen. Met mijn broer, mijn vrienden, vriendinnen... Hoe meer hoe liever, hoe langer, des te beter. We lieten ons graag inspireren door beroemde briefwisselingen tussen schrijvers als Hermans, Reve, Kerouac en wie ook maar in de jaren 1970 onze voorbeelden waren. Jongens waren we, maar briefschrijvende jongens.

2. Taalverarming

Ik had verschillende typemachines en één was altijd gevuld met een flinke rol papier, carbon ertussen (we bewaarden onze eigen prachtwerken natuurlijk) en ratelen maar. Nu ik bij Kennisnet werk, na jaren als docent Nederlands voor de klas te hebben gestaan, heb ik in mijn tas mijn laptop en mijn *iPad*. Ook heb ik nog altijd mijn vulpennen bij me, rechtstreeks uit de fles gevuld. De eerste jaren bij Kennisnet schreef ik fanatiek mijn aantekeningenboekjes vol. Nu niet meer. Alles gaat digitaal. Mijn pen, realiseer ik me nu, heb ik al in geen drie maanden uit zijn hoesje gehaald. Ik ben het schrijven met de hand verleerd. Het voelt stijf en ongemakkelijk. Lange brieven schrijf ik ook niet meer. De emails worden steeds korter en stiekem vind ik *Twitter* een zegening. Het is een sport om zo kernachtig te zijn dat een bericht vol betekenis toch in 140 tekens past. Is dat erg? Is het taalverarming? Is de kwaliteit van communiceren minder geworden? Ik weet het niet.

Ik herinner me nog heel goed dat ik voor het eerst in een e-mailbericht een *smiley* aantrof. U weet wel: ! Ik was kwaad. Wat een infantiliteit! Heb je nu werkelijk een getekend symbooltje nodig om je ironie uit te drukken? Kan dat niet met woorden? Ik heb lang geweigerd aan die onzin mee te doen. Als je het met woorden niet afkunt, zeg dan niets! Taalverarming.

3. Taal verandert

Maar we kunnen er niet omheen. Taal verandert, communicatie verandert. Al die zaken zijn slechts het bewijs van een levende, zich ontwikkelende taal. We hebben toch wel geleerd dat Socrates niet verder kwam met zijn woede toen het schrift tot ontwikkeling kwam? We hoefden niet meer alles te onthouden, omdat het in een boek paste. Zoals we nu niet meer alles hoeven te onthouden, omdat het op een harde schijf past of ergens op het internet rondzweeft.

De ontwikkelingen gaan alsmäär sneller. Volgens onze onderzoeken gebruiken vrijwel alle docenten, dus ook zij die Nederlands geven, de computer volop bij hun voorbereidende werk. Ook van onze leerlingen wordt goed gebruik van de computer al heel normaal gevonden. Een paar zaken gaan nog niet zo hard dat we kunnen spreken van een situatie waarin we:

1. didactisch meer rendement uit de mogelijkheden van ict halen;
2. de leerling adequaat voorbereiden om wat er straks van hem/haar verwacht wordt.

4. Een adequate voorbereiding

Het tweede punt zal ik met een voorbeeld illustreren.

In 2009 mocht ik, net zoals nu, een presentatie verzorgen op deze zelfde conferentie: HSN. Ik stelde de zaal een vraag: is het, gezien het belang van sociale media en gezien het feit dat de meeste grote bedrijven tegenwoordig hun personeelswerving beginnen via sites als *LinkedIn* en *Facebook*, essentieel dat bij het vak Nederlands aandacht wordt besteed aan het maken van een goed profiel ter vervanging van of als aanvulling van een curriculum vitae? Wie van u heeft dat al standaard in het programma opgenomen? Er gingen geen vingers omhoog.

Dit jaar wil ik die vraag graag opnieuw stellen. We zijn twee jaar verder. *LinkedIn* is inmiddels voor Nederland dé plaats waar professionals elkaar ontmoeten. Het aantal zzp-ers¹ is in die twee jaar tijd enorm gegroeid: nu al 0,7 miljoen Nederlanders hebben hun eigen bedrijf(je) en die trend zal nog doorgaan. Veel van die mensen zijn meer gericht op het verwerven van nieuw werk via het internet en de sociale media: van de klusjesman die zichzelf aanbiedt op www.werkspot.nl en de projectmanager die werk vindt in groepen op www.linkedin.nl tot de onderwijsbegeleider die opdrachten verwerft door bij *Twitter* de discussies over onderwijs te volgen. Allemaal komen ze aan werk dankzij nieuwe manieren van communiceren en via steeds weer nieuwe platforms en media.

¹ Zzp staat voor 'zelfstandige zonder personeel'.

Het is een ontwikkeling die u niet mag negeren! U bent uw profiel, of u het leuk vindt of niet. Dat negeren, daar bewijst u uw leerlingen alleen maar een slechte dienst mee. Het is veel aardiger juist gebruik te maken van de mogelijkheden van sociale media en van het internet.

5. Vaardigheden voor de 21ste eeuw

Waarom zou nu juist de docent Nederlands niet de persoon zijn die het ankerpunt is in de school als het gaat om expertise op het gebied van moderne communicatie? Het geheim is dat het helemaal niet om expertises gaat die u niet heeft. Dat taal het gereedschap is waarmee door de eeuwen heen mensen met elkaar communiceren, is altijd al zo geweest. Daar is het schoolvak Nederlands omheen gebouwd. En als je nu kijkt naar de tegenwoordig veel besproken *21st Century Skills*, of in nog beter Nederlands ‘vaardigheden voor de 21ste eeuw’, dan valt er iets op. Het lijkt wel alsof ze allemaal uit de eindtermen van het vak Nederlands zijn gejat. Kijkt u maar mee:

- samenwerken;
- communiceren;
- problemen oplossen;
- kritisch denken;
- creativiteit;
- sociaal-culturele vaardigheden;
- ict-geletterdheid.

Het gaat allemaal over úw vak!!

6. Een oproep

Mijn oproep is daarom: docenten Nederlands, richt u op en ga uw collega's en leerlingen voor als gids in deze verwarrende tijden!

- Willen ze twitteren? Daag ze dan uit tot het maken van berichten van 140 tekens van hoogstaand literair gehalte.
- Willen ze straks een baan? Werk dan tijdens de uren Nederlands aan het meest doeltreffende profiel ooit. Laat het een cv zijn, zoals ze nergens op het internet te vinden zijn.
- Willen ze meer creativiteit? Daar hebben we een schat van eeuwen Nederlandse schrijvers en dichters die hen kunnen inspireren.
- Willen universiteiten en werkgevers jongeren met een kritische geest? Waar anders dan bij het vak Nederlands leren ze dat? Leer ze kritisch kijken naar al die slappe

Google-resultaten. Leer ze hoe ze met een doeltreffende analyse de beste zoekresultaten kunnen gebruiken. Leer ze hoe ze een vraag kunnen uitzetten via *Twitter*. Het zal u verbazen hoe snel en behulpzaam de *Twitter*gemeenschap reageert. Ook voor uzelf trouwens.

Om kort te gaan, beste collega: claimt u gewoon die 21^e-eeuwse vaardigheden. Vertel uw uitgever dat u degene wilt zijn die die vaardigheden wil doceren. Vraag ze om goede en actuele opdrachten, of kijk met uw sectiegenoten naar de vele bronnen die er al voor u zijn op sites, zoals Wikiwijs (www.wikiwijs.nl) of de community van Digischool (www.digischool.nl). Met een frisse kijk op die zaken en wellicht een herstelling van uw programma, met het betrekken van uw leerlingen die u precies vertellen welke mogelijkheden er zijn en met een open blik op de ontwikkelingen rondom taal en communicatie, bent u de persoon in de school die de komende jaren ict-geletterdheid in Nederland naar een hoog niveau tilt.

Mijn presentatie gaat hierover. Komt u meedoen? Wij kunnen met elkaar geschiedenis schrijven, weliswaar zonder die mooie vulpen, maar...

Referenties

Schouwenburg, F. (2009). "Nederlands als mediawijzer". In: S. Vanhooren & A. Mottart (red.). *Drieëntwintigste Conferentie Het Schoolvak Nederlands*. Gent: Academia Press, p. XXIV-XXV.

21st Century Skills.

(online raadpleegbaar op: www.innovatie.kennisnet.nl/category/skills).

Ronde 2

Chris van Hall

Nieuws in de klas

Contact: c.vanhall@nieuwsindeklas.nl

De Digitale Nieuwscollage

1. *Nieuws in de klas* combineert taalvaardigheid, mediawijsheid en burgerschap

Nieuws in de klas wil jonge mensen stimuleren om mediabewuste burgers te worden. De organisatie laat hen via het onderwijs actief gebruikmaken van journalistieke